

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 12175908 209/20-123

ETTERFORSKING FOR FORSETTLIG PÅKJØRSEL OG AVFYRING AV SKUDD MOT KJØRETØY FØRT AV X**Anmeldelsen**

Sør-Vest politidistrikt varslet 4. april 2020 Spesialenheten for politisaker om at politiet hadde avfyrt skudd mot dekkene på en bil. Føreren av bilen, X, hadde ikke stanset for kontroll, og hadde forsøkt å kjøre på en polititjenesteperson. Bilen ble kort tid etter tvangsmessig stanset. Ingen personer ble skadet, utover at X klaget over smerter i nakken. Det ble noe materielle skader på to politibiler og bilen som X førte.

Spesialenhetens etterforskning

X er avhørt som fornærmet.

Spesialenheten har avhørt disse tjenestepersonene med status som mistenkt:

- Politibetjent B, som avfyrte skudd
- Politibetjent A, som var fører av politibilen ved den forsettlige påkjørselen
- Politioverbetjent C, som var operasjonsleder på hendelsestidspunktet og som blant annet besluttet bevæpning på oppdraget.

Innsatsleder politioverbetjent D er avhørt som vitne.

Kriminalteknisk seksjon ved Sør-Vest politidistrikt har bistått Spesialenheten med kriminaltekniske undersøkelser.

Maskinpistolen (Heckler & Koch MP5 9 mm) er sikret. Det er ikke tvil om at det var dette våpenet som ble benyttet og at det var politibetjent B som avfyrte skuddene.

Spesialenheten har innhentet utskrift fra politiooperativt system (PO-logg) og lydlogg inneholdende sambandstrafikk og telefontrafikk fra hendelsen.

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

Spesialenheten for politisaker

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR
Tel: 62556100 Faks: 62556102
E-post: post@spesialenheten.no

Spesialenheten har fra Sør-Vest politidistrikt innhentet sak 1508xxxx med vedleggsaker der X blant annet er mistenkt for vold mot offentlig tjenestemann, kjøring i påvirket tilstand, kjøring uten gyldig førerkort og for ikke å stanse for trafikk kontroll. Saken er ikke påtaleavgjort.

Opptak fra dashbordkamera i bilen X kjørte er gjennomgått, og viser deler av hendelsesforløpet.

Nærmere om sakens faktum

Politiets loggføringer, sambandstrafikk og telefoni

Sør-Vest politidistrikt fikk 4. april 2020 kl. 08.59 melding om mulig promillekjøring. Fra lydopptak av samtalen går det frem at melderer hadde kommet over en bil som sto og ladet på Mosterøy. Føreren var våken, men hun fikk likevel ikke kontakt med ham. Han hadde på seg en sykehuskjorte og det så ut som han hadde en kanyle i foten. Han virket helt fjern. Melderen fikk etter hvert kontakt med føreren, som opplyste å hete X. Bilen var en leiebil. Operasjonssentralen forsøkte via melderer å få X til å bli på stedet, men han reiste i retning Rennesøy.

Patrolje CE36 med politibetjent B og A ble satt på oppdraget kl. 09.05. Operasjonssentralen gjorde søk på bilen og kontaktet eieren, som opplyste at han hadde lånt ut bilen til X via tjenesten "Nabobil". Ifølge oppslag om X, som både ble lest ut via sambandet og loggført, er X omhandlet med "vinning, trafikk, våpenloven, skadeverk". Han skal være veldig fokusert på våpen og krig, og har tidligere gjemt våpen under setet i bilen. X har uttalt at han er leiesoldat og utdannet [REDAKTERT]. X er folkeregistrert på [REDAKTERT], og bilen skulle kjøre i den retningen.

Patrolje CE36 ba om bevæpning på oppdraget. Innsatsleder D (patrolje U05S) ble også satt på oppdraget. D opprettholdt bevæpningsforespørselen, som deretter blir gitt. Beslutning om bevæpning er loggført kl. 09.20 med begrunnelsen "Etterretning tilsier at patroljen kan stå overfor en særlig farlig situasjon."

En UP-patrolje ble også sendt mot stedet, og ambulanse ble forhåndsvarslet.

Det ble over sambandet skissert at planen var å stanse og pågripe X ved kjøretøyet dersom de påtraff ham før han kom hjem. Dersom patrolje CE36 kom til Xs bopel og bilen var der, vil de forsøke å isolere ham inntil patrolje U05S ankom.

Ca. kl. 09.35 meldte CE36 at bilen kjørte mot en gård på en kjerrevei. De mistet bilen av syne, og det var tydelig at X stakk fra politiet. U05S ba om tillatelse til å bruke spikermatte. Operasjonssentralen godkjente dette.

Ca. kl. 09.44 meldte CE36 at de hadde observasjon på bilen og at det var én person i bilen. Umiddelbart etter meldte patroljen at de hadde foretatt en forsettlig påkjørsel, at det var løsnet skudd og at X "prøvde å kjøre ned en kollega". Bilen var på veg mot U05S i høy hastighet. Den hadde to punkterte dekk.

Det er nedtegnet i PO-loggen at bilen ble forsøkt "bokset inn", og kl. 09.48 er det loggført at de hadde kontroll på X.

Etter hendelsen snakket innsatsleder D med operasjonsleder C på telefon. De hadde dialog om varslinger, ivaretagelser av de involverte, samt planlegging av

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 2 av 11

åsteder og lignende. D opplyste at X hadde kjørt rett mot politibetjent B slik at han måtte løsne skudd for ikke å bli kjørt ned. X hadde heller ikke vist evne til å stanse da han passerte D rett etterpå. Fordi luften var gått ut av dekkene fikk de såpass kontroll at de kunne bokse bilen inn i et rolig tempo. B mente det var avfyrt 5-6 skudd, uten at dette på daværende tidspunkt var helt sikkert.

Politiets straffesak

Det går frem av politiets straffesak mot X at politiet etter pågripelsen var i kontakt med mulige vitner til skytingen. Fire personer ble avhørt som vitner:

V1 forklarte at han hadde hørt 3-4 skudd.

V2 forklarte at han snakket med X før hendelsen. X var "vill i blikket", men virket samtidig normal da V2 snakket med ham. Bilen som X førte ble presset ut på jordet, og politiet prøvde å stoppe ham. Politimennene var ute av bilen, og X prøvde å kjøre. V2 mener politiet løsnet 4-5 skudd.

V3 så at bilene sto ute på jordet og at to politimenn var ute av bilen. Det smalt, men V3 så ikke hvor det ble skutt. Han hørte 3-4 skudd.

V4 opplyste at han ikke hadde fått med seg noe av hendelsen.

Etter pågripelsen ransaket politiet hjemme hos X og tok beslag i en gasspistol med lignende utseende som en ordinær pistol.

Tekniske undersøkelser

I forbindelse med åstedsundersøkelsen ble det funnet 6 tomhylser i et relativt begrenset område, og like ved området der hjulspor klart indikerte at den beskrevne forsettlig påkjørselen skjedde. Magasinet til politibetjent Bs MP5 kan maksimalt inneholde 30 skudd. Ved kontrolltelling var det 24 skudd igjen i magasinet.

Det er gjennomført undersøkelser av bilen som X førte, en Nissan [REDACTED]. Bilen har kollisjonsskader i front, på bakskjerm, over hjulbue, på støtfanger og bagasjeluken. Skadene består i "inntrykk", og fremstår ikke å ha skjedd med stor kraft. Det er funnet en skuddskade helt nede på høyre bakskjerm.

Dekkene på bilens høyre side var punktert. I fordekket ble det funnet 5 skuddskader; fire i rulleflaten og én i siden på dekket. I bakdekket er det funnet én skuddskade i rulleflaten. Denne skaden samsvarer med skuddskaden i bakskjermen.

Opptak fra dashkamera

Spesialenheten har gjennomgått opptaket fra dashkamera i bilen som X var sjåfør. Opptaket har en varighet på 3 minutter, og har ikke lyd. Kameraet viser at X sto parkert utenfor en gårdsbygning, delvis bak et gjerde sett fra adkomstveien. Han sto her i ca. 1 minutt og 30 sekunder, før en uniformert politibil kom kjørende opp adkomstveien. X rygget og akselererte deretter for å kjøre rundt gårdsbygningen. Idet X rundet bygget og nesten kunne svingen nedover adkomstveien, fikk bilen en bevegelse sideveis og snurret ca. 180 grader. Man kan da se den uniformerte politibilen, som hadde kjørt inn i Xs bil. Ifølge hastighetsmåleren på dashkameraet hadde han en hastighet på 25-30 km/t da politiet kjørte inn i ham. Høyre forhjul til Xs bil ble stående omtrent parallelt med politibilens venstre forhjul. Passasjeren i politibilen (politibetjent B) kom ut av bilen med MP5 i sikteposisjon, han anropte X og tok

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 3 av 11

oppstilling utenfor politibilens passasjerdør slik at han sto på Xs høyre side ved panseret. Bilen til X fikk en bevegelse som kan samsvare med at den delvis sto og spant, før bilen kjørte mot venstre, bort fra B og politibilen. Opptaket viser ikke avfiringen av skuddene. X fortsatte ut fra gårdstunet og ut på veien. Det gikk ca. 1 minutt fra politibilen kom kjørende opp adkomstvegen til X kjørte bort fra politiet.

X har forklart at han parkerte på Rennøy og tok en lur mens han ladet bilen. En dame tok kontakt og sa at hun hadde ringt til politiet. X kunne ikke skjønne hvorfor, og kjørte hjemover mot [REDACTED]. Han så ingen grunn til å vente på politiet. Da han kom hjem, valgte han å kjøre forbi boligen for å se om politiet kom. Han observerte at politiet stanset og tok på seg hjelm, skuddsikker vest og var utstyrt med MP5. Han kjørte inn mot nabogården. Han hadde vanskeligheter med å forstå at politiet kom bevæpnet hvis det var slik at de mistenkte ham for kjøring i ruspåvirket tilstand.

Han sto parkert ved nabogården en stund før politiet kom kjørende. Politiet kom ut av bilen, siktet mot ham med MP5 og sa at han skulle stoppe. Han fikk panikk og kjørte. Det ble da skutt mot undersiden av bilen og mot dekkene. X avviser at han forsøkte å kjøre på politimannen. Politimannen stod på siden av bilen, ikke foran, og han svingte bort fra politimannen. Lenger nede i veien kjørte han delvis over en spikermatte. X oppdaget etter hvert at dekkene var punktert, og etter en liten stund kjørte en politibil forbi ham og bremsset mens den andre politibilen kjørte inn i ham bakfra. Han fikk sleng i nakken. X mener det var unødvendig å kjøre inn i ham bakfra siden han allerede hadde stanset da politibilen foran hadde stoppet opp.

Politioverbetjent C var operasjonsleder under hendelsen. Den innledende meldingen gjaldt mulig promillekjøring, og var i utgangspunktet ikke noe han trengte å involvere seg i som operasjonsleder. Det ble på operasjonssentralen jobbet med etterretning rundt bilen og føreren X. Det var opplysninger i politiets systemer om at X tidligere hadde vært i kontakt med politiet, herunder blitt stanset i bil hvor det ble funnet et skytevåpen under setet. C besluttet bevæpning på oppdraget fordi det var opplysninger om at patruljen kunne komme opp en særlig farlig situasjon.

Xs bil ble observert og patruljen fulgte etter ham. C vurderte i den forbindelse farligheten av forfølgelsen. Siden forfølgelsen skjedde i et grisgrendt område med lite trafikk, besluttet han at den kunne fortsette. Kjøringen fremsto heller ikke særdeles farlig. Det ble gitt tillatelse til å bruke "stop-stick" (spikermatte), men det ble ikke gitt føringer om eller beslutning om bruk av våpen. Også beslutningen om påkjørsel ble tatt av patruljene. Dette må enhver polititjenesteperson vurdere forsvarligheten og faremomentene ved, når det ikke er tid og anledning til å konsultere operasjonsleder først.

Politibetjent A var sjåfør på patruljen CE36. De kjørte en uniformert Mercedes cellebil. Planen var å forsøke å stanse bilen og anrope X. Hvis de ikke klarte å ta ham igjen før han kom hjem, skulle de isolere bopelen og vente på flere ressurser. De hadde ikke nådd igjen X da de kom til [REDACTED], og stanset for å ta på verneutstyr før de kjørte til hans bopel. Derfra observerte de etter hvert bilen hans på en kjerrevei/gårdvei. Patruljen fulgte etter, men mistet kontakt med bilen. De begynte å lete i området, og fant en tilsvarende bil med lysene på, stående på et gårdstun. Da patruljen nærmet seg, begynte bilen å rygge, før den spant fremover. Politibetjent B, som var leder for patruljen, ga beskjed til A om å kjøre på bilen. A ga

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 4 av 11

bilen et lite dytt, slik at den snudde rundt 180 grader. A har forklart at det store gårdstunet de var på var godt egnet, og at han ikke ønsket å slippe X ut mot hovedveien hvor de hadde observert andre personer. Han vurderte at X ikke vurderte noen risiko ovenfor andre med sin kjøreadfærd, og at det var opplysninger om at han kunne være ruspåvirket.

Bilen til X ble stående tett inntil politibilen på høyde med bilenes forhjul, delvis på et jorde. A kom seg ut politibilen, anropte X og rev tak i dørhåndtaket. Også B hadde kommet ut av politibilen. Xs bil spant og akselererte fremover bort fra politibilen og ut mot veien. A hørte skudd, men talte ikke hvor mange skudd han hørte.

Patruljen tok etter hvert igjen X sammen med patrulje U05S (innsatsleder D). D kjørte forbi X og bremsset ned, mens A kjørte bak X. A fikk platekontakt med Xs bil, og ga et lite trykk slik at de stanset helt opp. De fikk kontroll på X, som ble pågrepet.

Politibetjent B var leder på patruljen CE36, og den som løsnet skudd mot Xs bil. B har forklart at oppdraget gjaldt mulig ruspåvirket kjøring. De fikk på vei mot oppdraget opplyst at X hadde blitt stanset i kontroll for under ett år siden, og var da i besittelse av våpen. Det var også opplysninger om at X var svært opptatt av spesialsoldater, og at han selv opplyste å være leiesoldat. Det ble gitt bevæpning på oppdraget.

B har i hovedsak forklart det samme som politibetjent A om hvordan de planla oppdragsløsningen og observasjonen av Xs bil.

De fant igjen bilen på et gårdstun. Det var ingen andre der. X kjørte fra stedet da patruljen satte på blålys. B vurderte kjøreadfærd som så farlig for andre at X måtte stanses. Han har opplyst at det var en del myke trafikanter i området, både syklist og barnefamilier på tur, og det kunne oppstå svært farlige situasjoner dersom X fikk fortsette kjøringen. B ga beskjed til A, som var sjåfør, om å foreta en kontrollert påkjørsel for å stanse X. Det var Bs vurdering at dette kunne gjøres uten fare siden det var jorder rundt og farten var lav. A kjørte fronten inn i bilens venstre bakpart. Bilen snurret 180 grader som følge av påkjørselen, og ble stående på utsiden av veien med politibilen i motsatt retning, med passasjersiden mot politibilen, ca. én meter unna.

B har forklart at han gikk ut av bilen med MP5 i hendene. Han siktet mot Xs bil og ropte at X skulle komme ut av bilen. A forsøkte å åpne en dør, uten og lykkes. X ga så "full gass". B sto et par meter unna på skrå foran panseret på bilen, og oppfattet det slik at X ville kjøre på ham. Han hadde ingen retrettmulighet siden han sto med ryggen mot politibilen. B skjøt mot hjulene på høyre side av bilen, men sluttet å skyte da X kjørte videre. Han vet ikke hvor mange skudd han avfyrte. Han rakk ikke å skyte varselsskudd, men anropte at det var bevæpnet politi. Patruljen fulgte etter X, og B meldte over sambandet at han var forsøkt kjørt ned og hadde løsnet skudd. X kjørte i retning der innsatsleder D hadde tatt oppstilling. D forsøkte å stanse X ved bruk av spikermatte, men mislyktes. De ble enige om å stanse X ved "innboksing". Patrulje CE36 nådde igjen X. D kjørte forbi både patruljen og X, og la seg foran X. D bremsset og A kjørte tett opp i X, og fikk på denne måten stanset ham. B har forklart at dette er en innøvd måte å stanse

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 5 av 11

biler der føreren ikke stanser frivillig. Dette skjedde u dramatisk, og det var kun et lett sammenstøt da de kjørte inn i bilens bakpart. Ingen ble skadet, men X klaget over vond nakke.

Politioverbetjent D var innsatsleder på oppdraget, og kjørte patrulje U05S. Han er avhørt som vitne. I forbindelse med oppdraget fikk han med seg at det hadde vært en påkjørsel, uten at han fikk med seg hvem som hadde kjørt på hvem. At det var avfyrt skudd forsto han ikke før i ettertid. Etter at han fikk melding på samband om påkjørselen, gikk det noen sekunder før bilen kom mot ham i en voldsom fart. Han hadde dårlig tid, og forsøkte å slenge ut spikermatten uten at den hadde effekt.

De tok etter hvert igjen bilen, og D la en plan for "innboksing". Kjøreadferden var slik at X kunne utsette andre mennesker for stor skade, og var også en fare for seg selv. D tenkte at grunnlaget for innboksing var til stede. På en oversiktlig strekning kjørte han forbi bilen til X, og bremsset hardt ned. Da farten var 10-15 km/t bremsset han helt ned. Hensikten var at X skulle kjøre litt inn i bilen hans, og at patrulje CE36 skulle få platekontakt med Xs bil og låse bilen slik at X ikke kom seg noen vei. X ble deretter pågrepet.

D har forklart at det innledningsvis ikke var planlagt å bruke våpen. De ba om bevæpning som et risikoreducerende tiltak i tilfelle X kunne være bevæpnet. Det var heller ikke diskutert noe om forsettlig påkjørsel i forkant. D tenkte at han kunne ta vurderingen sammen med operasjonsleder dersom det var tid, men den andre patruljen, CE36, måtte ta denne vurderingen der og da. D tenker at de tok en fornuftig vurdering. Farten var lav og forholdene lå til rette. Xs kjøreadferd var absolutt til fare for tredjeperson.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndighet har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1.

Avfyring av skudd – politibetjent B

Spesialenheten mener det er bevist at politibetjent B skjøt 6 skudd mot bilens dekk. X ble ikke skadet. Med bakgrunn i politibetjent Bs forklaring om at han siktet på dekkene, ikke X, sammenholdt med påvist plassering av skuddene, avgrenses saken mot straffelovens bestemmelser om forsøk på kroppsskade og forsøk på drap. Saken avgrenses også mot straffeloven § 188 om uforsiktig omgang med skytevåpen. Det er ingen opplysninger om at andre personer ble utsatt for fare som følge av avfyring av skuddene.

Saken vurderes som mulig overtredelse av straffeloven § 171 om tjenestefeil.

Straffeloven § 171 setter straff for den som utøver eller bistår ved utøving av offentlig myndighet og grovt bryter sin tjenesteplikt. Kravet om at bruddet må være grovt innebærer at bagatellmessige forgåelser ikke omfattes. Om dette vilkåret uttales det i Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) kap. 12.2.4, s. 338:

"Vilkåret har betydning på to punkter: For det første må avviket fra korrekt handlemåte være grovt. For det andre må det være tale om brudd på en tjenesteplikt av en viss betydning."

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 6 av 11

Skyldkravet er forsett.

Den strafferettslige bedømmelsen av forholdet må bygge på de strafferettslige bevisvurderingsprinsippene. Et sentralt prinsipp er at enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme mistenkte til gode. Dette innebærer at det alternativ som er mest gunstig for mistenkte må legges til grunn ved tvil om faktum. Videre må spørsmålet om straffansvar vurderes ut fra en samlet vurdering av hvordan situasjonen der og da fortonet seg for de aktuelle tjenestemennene, jf. straffeloven § 25. Disse prinsippene gjelder generelt i strafferetten og ikke bare for politiet.

Nærmere vilkår for bruk av skytevåpen er angitt i våpeninstruksen for politiet § 4-3. Det går frem av første ledd at skytevåpen bare kan brukes når det er "absolutt nødvendig og lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem". I første ledd bokstav a) heter det at skytevåpen bare kan brukes i situasjoner hvor "tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av skytevåpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade".

Fremgangsmåten ved bruk av skytevåpen reguleres i våpeninstruksen § 4-2. Før eventuell bruk, og når omstendighetene tillater det, skal politiet tilkjenne seg, de skal oppfordre gjerningspersonen til å følge gitte pålegg, og det skal advares om at skytevåpen kan bli brukt. Hvis skytevåpenet skal brukes, og det er tid og taktisk forsvarlig, skal det først avfyres varselskudd. Varselskudd kan bare avfyres når vilkårene for rettet skudd etter § 4-3 er oppfylt, og skal rettes slik at det ikke oppstår personskade. Tjenestepersonene skal så langt som mulig også ha slik kontroll med omgivelsene at ikke tredjeperson blir skadet.

Spesialenheten legger til grunn at det var gitt bevæpningstillatelse på oppdraget, og at patruljen noe tid forut for at de fant igjen X, hadde stanset og tatt på seg verneutstyr og bevæpnet seg. Da patruljen observerte Xs bil, og kjørte mot hans plassering, forsøkte X å stikke av. Han ble midlertidig stanset ved at politibetjent A kjørte inn i bilens bakpart. Man kan av opptaket fra dashkameraet se at politibetjent B raskt var ute av politibilen med våpenet hevet og anropte X. X kjørte avgårde.

Spørsmålet er om politibetjent B ved å avfyre skuddene mot dekkene da X dro, begikk en grov tjenestefeil.

Spesialenheten anser på bakgrunn av tidligere praksis og tidligere avgjørelser fra Riksadvokaten at det er nærliggende at spørsmålet om lovligheten av politiets opptreden vurderes med utgangspunkt i straffelovens bestemmelse om nødverge, altså om politibetjent Bs handling kan bedømmes som lovlig etter straffeloven § 18.

Bestemmelsen oppstiller tre vilkår for at en nødvergehandling skal anses som lovlig: Den som utøver nødvergehandlingen være utsatt for et rettstridig angrep. Handlingen må ikke gå lenger enn nødvendig. Handlingen må heller ikke åpenbart gå ut over hva som er forsvarlig. Dersom angrepet kan avverges med mindre kraftige midler eller på annen måte, må en nøye seg med det.

Det følger av straffeloven § 18 annet ledd at reglene i første ledd gjelder tilsvarende for den som iverksetter en lovlig pågrepelse eller søker å hindre at noen unndrar seg varetektsfengsling eller gjennomføring av frihetsstraff.

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 7 av 11

Forsvarlighetskravet gir anvisning på en skjønsmessig helhetsvurdering av om nødvergehandlingen er etisk berettiget. Om forsvarlighetsvurderingen er det i Ot.pr. nr. 90 (2003 – 2004) side 421 uttalt:

"Den som forsvarer seg, bør ha et visst spillerom for sitt forsvar. Dagens straffelov nytter uttrykket "ei ... ubetinget utilbørlig", mens den tilsvarende formuleringen i kommisjonens utkast bruker uttrykket "åpenbart ikke går ut over det forsvarlige". Forslaget avviker fra gjeldende rett ved at loven etter forslaget i noe mindre grad vil tolerere overskridelser. Selv om grensene for hva som skal aksepteres snevres noe inn, er det fremdeles meningen at den angrepne skal ha rikelige marginer i sin vurdering av hva som er etisk forsvarlig."

Politibetjent B har forklart at han oppfattet at X skulle kjøre på ham. Det var liten avstand mellom Xs bil og politibilen, og fordi B sto inntil politibilen, hadde han ingen retrettmuligheter. X har på sin side avvist at han skulle kjøre på B. Opptaket fra dashkameraet viser at det var kort avstand mellom Xs bil og politibetjent B. X satte bilen raskt i bevegelse og svingte umiddelbart mot venstre (motsatt side av der B sto). Det er ut fra opptaket ikke grunnlag for å si med sikkerhet at X kjørte mot politibetjent B. Samtidig er det ut fra situasjonen vanskelig å se bort i fra Bs forklaring om at han oppfattet at X skulle kjøre mot ham, og at det var et rettsstridig angrep der bruk av bilen hadde et høyt fare- og skadepotensiale.

Spørsmålet er om B "gikk lenger enn nødvendig", jf. § 18 første ledd bokstav b). Her må andre potensielle handlingsalternativer, som ville forhindre angrepet, kunne utelukkes.

B har forklart at han anropte X, noe som også går frem av opptaket. Det gikk kun noen sekunder fra politibetjent B kom ut av politibilen, til X satte bilen i bevegelse. B sto da tett opp mot politibilen og hadde begrenset mulighet for å komme unna det angrepet han oppfattet at han ble utsatt for. Spesialenheten kan ikke se at det var andre aktuelle maktmidler som kunne benyttes i situasjonen.

Om plasseringen av skuddene har politibetjent B forklart at han siktet på dekkene. På grunn av tidsmomentet, rakk han ikke først å skyte varselsskudd.

Spesialenheten ser ikke at politibetjent B kan bebreides for å ha avfyrt skudd mot bilens dekk i denne situasjonen. Spesialenheten legger til grunn at våpenet ble "benyttet for å avverge" et ulovlig angrep, at det ikke var andre aktuelle handlingsalternativer, og at bruken av våpenet for B fortonet seg som absolutt nødvendig. Spesialenheten kan ikke se at det i denne situasjonen var uforsvarlig å rette skuddene mot dekkene. Samlet sett mener Spesialenheten at Bs handling ikke var "åpenbart uforsvarlig", jf. § 18 første ledd bokstav c).

Etter dette finner Spesialenheten at vilkårene om nødverge i § 18 var til stede.

Ut fra etterforskningsresultatet og politibetjent Bs oppfatning av situasjonen, mener Spesialenheten at han ikke har handlet på et vis som kan medføre straffansvar. Saken henlegges for politibetjent B som intet straffbart forhold anses bevist.

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 8 av 11

Tvangsmessig stans – politibetjent A

For politibetjent A er spørsmålet om han har opptrådt straffbart ved den forsettlige påkjørselen på gårdstunet og "innboksingen" forut for pågripelsen av X. Også for ham er saken vurdert som mulig overtredelse av straffeloven § 171 om tjenestefeil.

Hvordan polititjenesten skal utføres og hvordan makt kan brukes, er regulert i politiloven § 6 og politiinstruksen §§ 3-1 og 3-2. Etter politiloven § 6 fjerde ledd kan politiet bruke makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. Av politiloven § 6 andre ledd fremgår at de midler som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Politidirektoratet har 16. juni 2017 gitt instruks om tvangsmessig stans av kjøretøy ved bruk av spikermatte, vegsperring eller forsettlig påkjørsel. Ifølge instruksen punkt 1 om grunnvilkår for anvendelse av maktmidlene må valg av middel stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål, inngrepets fare-/skadepotensial og omstendighetene for øvrig. Skadevirkningene ved bruk av maktmidlene skal søkes begrenset. Bruk av maktmidlene representerer stort fare-/skadepotensial, og ytterligere vilkår for bruken av det enkelte maktmidlet er inntatt i instruksens punkt 2 - 4.

Om ledelse og ansvarsforhold følger det av instruksen at:

"Tvangsmessig stansing av kjøretøy og valg av maktmiddel besluttes av operasjonsleder. Innsatsleder skal utpekes for samordning og styring.

Dersom det ikke er mulig å innhente operasjonsleders beslutning tilligger denne overordnet i patruljen eller den tjenestepersonen som er overordnet når flere politienheter deltar. Operasjonsleder skal varsles så snart dette er praktisk mulig.

Iverksettelse av tvangsmessig stans skal anmerkes i operasjonslogg. Det skal minimum registreres opplysninger om sted, involverte kjøretøy, årsak til beslutningen, beslutningstaker, involverte tjenestepersoner og resultat."

Med forsettlig påkjørsel menes etter pkt. 4.1 at politiets kjøretøy benyttes taktisk til å kjøre inn i et annet kjøretøy for å stanse kjøretøyet og for å hindre videre kjøring. Det kan kun benyttes politiets kjøretøy som er godkjent som utrykningskjøretøy, jf. pkt. 4.3. Forsettlig påkjørsel kan, etter instruksens pkt. 4.2, bare benyttes når dette er nødvendig:

- "- For å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade.
- For å sikre umiddelbar pågripelse som ikke kan utstå.
- For å sikre viktige bevis for alvorlige straffbare handlinger
- For å beskytte viktige samfunnsinteresser"

Det må også vurderes nøye hvilke faremomenter bruken av forsettlig påkjørsel medfører, og iverksettelsen må hele tiden sammenholdes med og veies opp mot formålet med maktmidlet. Bruk av forsettlig påkjørsel bør så vidt mulig ikke skje dersom det er nærliggende fare for at utenforstående kan bli påført personskade eller betydelige materielle skader, jf. pkt. 4.4.

Den første påkjørselen skjedde på et gårdstun. Ut fra opptaket fra dashkameraet og forklaringer i saken, legger Spesialenheten til grunn at det ikke var andre personer i

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 9 av 11

umiddelbar nærhet og at Xs hastighet var nokså lav, mellom 25-30 km/t. Farepotensialet ved denne forsettlige påkjørselen var begrenset, og betydelig mindre enn risikoen X ville utgjøre ved fortsatt å få kjøre ut fra gårdstunet og ut på veien.

Den andre forsettlige påkjørselen skjedde i forbindelse med den såkalte "innboksingen". X hadde forut for dette kjørt videre etter den forsettlige påkjørselen på gårdstunet, Bs forsøk på å stanse ham ved å avfyre skudd mot dekkene og Ds forsøk på å stanse ham ved bruk av spikermatte. Denne stansingen skjedde i samarbeid med innsatsleder D, som lå foran og hindret X i å kjøre fremover, mens A la seg tett bak X for å låse ham inne. Skadene på de involverte bilene antyder at hastigheten var lav da bilene støtte sammen. Det er ikke opplysninger om at tredjepersoner ble utsatt for fare i forbindelse med denne forsettlige påkjørselen.

Det er Spesialenhetens oppfatning at Xs kjøring var til fare både for ham selv og andre trafikanter, og at det var nødvendig å stanse ham. Opplysning fra melder ga grunn til å tro at X kunne være ruspåvirket. Det er ikke tvil om at X forsto at politiet ønsket å stanse ham og at han forsøkte å unnsnippe politiet.

Ifølge instruksjonen er det som hovedregel operasjonsleder som skal beslutte tvangsmessig stans av kjøretøy. Tjenestepersonene har forklart at hendelsene skjedde raskt og at det ikke var tid til å kontakte operasjonsleder for beslutning. Spesialenheten ser ut fra sakens opplysning ikke grunn til å tvile på dette.

Spesialenheten finner det ikke bevist utover rimelig tvil at politibetjent A har opptrådt på et vis som kan lede til straffansvar. Saken henlegges mot ham som intet straffbart forhold anses bevist.

Beslutning om bevæpning, og ledelse av oppdraget – operasjonsleder C Også for operasjonsleder C er saken vurdert som mulig overtredelse av straffeloven § 171 om tjenestefeil. C besluttet bevæpning på oppdraget. Det er ikke opplysninger om at han deltok i beslutningene om forsettlig påkjørsel og bruk av våpen.

Bevæpning med skytevåpen kan ifølge våpeninstruksjonen § 3-2 første ledd bokstav a skje når omstendighetene gir grunn til å tro at tjenestepersonene i tjenesteoppdraget kan komme til å stå overfor en særlig farlig situasjon for dem eller andre. Beslutning om bevæpning treffes i slike situasjoner som hovedregel av operasjonsleder eller politisjef, jf. § 3-3 første ledd bokstav a.

Meldingen til politiet ga klare indikasjoner på at personen i bilen, senere avklart å være X, kunne være ruset/beruset. Det var også opplysninger om at X tidligere hadde blitt stanset i bil med skytevåpen under setet, at han hadde kommet med uttalelser om at han var leiesoldat og fokusert på våpen og krig.

Spesialenheten finner ikke bevismessige holdepunkter for at operasjonsleder C har opptrådt straffbart ved å gi tillatelse til bevæpning på oppdraget. Det er for øvrig ikke holdepunkter for at han på annen måte i forbindelse med oppdraget har opptrådt straffbart.

Saken henlegges mot operasjonsleder C som intet straffbart forhold anses bevist.

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 10 av 11

Vedtak

Saken henlegges for B, A og C etter straffeloven § 171 som intet straffbart forhold anses bevist.

X v/advokat Y, B, A og C underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket sendes politimesteren i Sør-Vest politidistrikt til orientering.

Saksbehandler er juridisk rådgiver Mona Skaaden-Bjerke.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 4. mars 2021

Terje Nybøe

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 04.03.2021

side 11 av 11